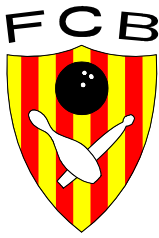

Federació Catalana de Bitlles i Bowling

Bitlles catalanes

**Joc tradicional
esport modern**

BITLLES CATALANES

DEFINICIÓ DE BITLLA I DE JOC DE BITLLES (*Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans*)

Bitlla: Peça de fusta tornejada, més ampla de baix que de dalt perquè es tingui dreta a terra.

Joc de bitlles: Joc en què es planten algunes bitlles a terra contra les quals es llança una bola de fusta o bitllot per fer-les caure.

ASPECTE HISTÒRIC, CULTURAL I SOCIAL DE LES BITLLES

Les bitlles, com qualsevol altra manifestació de cultura popular, s'han integrat en la vida social de molts pobles i de diverses cultures. Aquest joc s'ha acomodat, de sempre, en el lleure de la gent, hi ha reflectit les seves particularitats i ha esdevingut un mirall de les seves formes de ser i d'entendre la vida. Si bé les bitlles són universals, han assumit les particularitats de cada cultura i s'han convertit així en patrimoni de cada poble. Aquest aspecte s'ha fet present al nostre país ja que el joc de bitlles ha recollit moltes de les peculiaritats de la nostra gent.

Fent una breu observació dels jocs populars practicats a l'aire lliure, es pot comprovar que d'entre tots en sobresurten dos, tant per la difusió aconseguida com per la seva popularitat: el joc de la pilota i les bitlles. Aquesta informació pot semblar temerària, en especial pel que fa a les bitlles. No obstant això, només cal recórrer a la diversa documentació apareguda de fa més de 600 anys per constatar que la seva influència en el lleure del poble era prou forta per tenir-la en consideració. Les bitlles, dins i fora de Catalunya, han tingut una difusió popular que avui pot semblar una llegenda.

Malgrat això, tret d'aquestes normatives de conducta social esmentades, la falta d'informació escrita sobre el joc de les bitlles ha creat la necessitat de recórrer a la transmissió oral. Aquesta ens remet a la memòria personal de la gent gran, amb el perill que suposa la fragilitat de la memòria. Com diu el professor Pere Lavega al seu llibre *La litúrgia de les bitlles*: "Cal sensibilitzar-nos per fomentar investigacions i recerques destinades a recuperar el nostre patrimoni lúdic, si en poc temps no s'impulsen inquietuds d'aquest tipus, els avis desapareixeran i amb ells una part molt rica dels nostres orígens, de la nostra identitat cultural".

Esbrinar l'origen de les bitlles és una tasca pràcticament impossible. Per les seves característiques –joc de llançament i punteria, senzillesa del joc i els seus elements– el podem situar a l'alba de la civilització. L'egiptòleg Sir William Matthew Flinders Petrie data la seva antiguitat al 3300 aC. sobre la base del descobriment a Nagada (Egipte) l'any 1895 d'elements d'un possible joc de bitlles. Aquest origen nilòtic també és defensat per altres historiadors.

També hi ha qui identifica els seus orígens amb la Polinèsia i Malàisia, d'altres advoquen per un origen grecorromà. En tot cas és evident que la seva pràctica és força allunyada dels temps actuals.

Malgrat tot tenim la certesa que les bitlles varen experimentar una forta dimensió popular en plena edat mitjana. A Catalunya tenim dos antics documents que acrediten aquesta dimensió popular a casa nostra: el de Torroja (el Priorat) del 1376 i el d'Igualada (l'Anoia) del 1402. En aquests documents s'hi troba tot un ventall de possibilitats que ajuden a comprendre les característiques socials del joc de bitlles.

Fins l'any 1939 les bitlles formaven part del lleure del poble ras, juntament amb les cartes. Tots dos havien esdevingut un joc d'apostes.

EL JOC

Per poder jugar a bitlles catalanes necessitem sis bitlles, tres bitllots i una esplanada de terra o sorra compactada. També s'hi pot jugar en altres superfícies com l'herba, la moqueta o la gespa artificial.

La jugada més important en el joc de les bitlles catalanes des que se'n té memòria és la de "fer bitlla", és a dir, tombar-ne cinc i deixar-ne una de dreta.

Antigament, i avui dia encara es fa en alguns pobles, la distància entre el tirador i les bitlles plantades es mesurava per passes, entre deu i dotze, segons s'acordava entre els jugadors. La resta de gent es col·locava als costats de la pista de joc per seguir-lo com a aficionats o bé per realitzar les apostes entre ells o entre el jugador i ells.

Generalment es jugava a bitlles en un espai on s'hi acostumava a reunir la gent: la plaça del poble, un carrer –aleshores de terra– davant d'una taverna o a la plaça de l'església. Sempre en llocs que facilitessin la presència de molta gent. Recordem que fins l'any 1939 la juguesca era el motiu principal del joc de bitlles. La prohibició dels jocs d'apostes provocà que a partir d'aquest any les bitlles perdessin l'interès dels jugadors i de mica en mica va esdevenir una activitat oblidada. Tot i això en alguns pobles com Siurana –Priorat– mai no s'hi ha deixat de jugar.

En arribar la democràcia i amb la voluntat d'anar recuperant tradicions i costums populars, que per diverses raons s'havien quasi perdut, les bitlles tornaren a fer acte de presència, principalment en pobles i comunitats rurals. Cal dir que fou la gent gran qui començà a recuperar-les, rescatant de velles golfes aquells "pals" que tantes hores de gaudi havien produït anys enrere.

Cap al final de 1970 les bitlles tornaven a fer, tímidament, acte de presència en el lleure popular. Les comarques lleidatanes i tarragonines varen ser els artífexs d'aquesta recuperació bitllaire. Concretament les comarques del Baix Camp, el Priorat, la Ribera d'Ebre, la Terra Alta, el Baix Ebre i el Montsià, de Tarragona, i el Pla d'Urgell, la Noguera, l'Urgell, les Garrigues i el Segrià, de Lleida, foren les pioneres d'aquesta recuperació. Barcelona no hi entrà fins al 1987 i el Baix Empordà, de Girona, recuperà les bitlles l'any 2002. Cal dir que l'entrada de Barcelona marcà una fita important en el desenvolupament d'aquesta activitat tradicional quan es va constituir el que esdevindria el primer club de bitlles federat de Catalunya, el Bitlles Club La Cava-Guinardó 87. Aquest fet fou el motor d'arrencament que transformà una activitat popular i de lleure en un esport de competició federada.

La creació d'aquesta competició comportà la necessitat d'unificar el material de joc, ja que en cada comarca o en cada poble es jugava amb unes bitlles de mida diferent. Avui en dia alguns pobles encara conserven els jocs i les normes antigues que els regien –distància de llançament, puntuació ... – encara que l'objectiu comú de tots és "fer bitlla".

COM S'HI JUGA

Les sis bitlles es col·loquen en dos rengles de tres, l'un darrere l'altre. La separació entre bitlles és de 7,5 centímetres i els jugadors acostumen a posar una plantilla homologada per tal que les bitlles sempre quedin ben plantades.

La distància de llançament varia segons l'edat dels jugadors: des de 6,5 metres per als benjamins fins a 11,5 metres per als jugadors sèniors. En categoria femenina aquesta última distància es redueix a 9,5 metres. L'amplada d'una pista pot tenir d'1,75 a 2 metres.

En una partida de bitlles cada jugador té l'oportunitat de fer nou tirades, repartides en tres rondes de tres, entenen-se per tirada la possibilitat de llançar d'un a tres bitllots per tal de tombar cinc de les sis bitlles. Cada tirada es puntua segons el nombre de bitlles tombades, es concedeix un punt per a cada bitlla tombada excepte quan se'n tomben cinc que puntua el doble (10 punts).

Guanyarà la partida el jugador que sumi més punts en el conjunt de les nou tirades. En cas d'empat el vencedor serà aquell jugador que hagi fet més bitlles. Si l'empat persisteix s'haurà de jugar entre els jugadors empatats una nova ronda de tres tirades.

LA COMPETICIÓ OFICIAL

Des de la constitució del primer club federat l'any 1987, la Federació Catalana de Bitlles i Bowling ha estat l'encarregada de regular i organitzar la competició oficial de les bitlles catalanes. Actualment més de noranta clubs hi estan inscrits com a practicants de bitlles catalanes i, de mica en mica, la pràctica d'aquest esport es va estenent per tot el territori català.

El procés per unificar el material de joc i el reglament va ser molt difícil, a causa de les grans diferències que hi havia entre comarques i perquè cadascú volia mantenir les seves tradicions. Així, fins al 1994 no s'unifiquen la mida i la forma de les bitlles i bitllots, i a l'Assemblea de finals de 1997 s'aprovarà el reglament definitiu de les bitlles catalanes.

Posteriorment, el juliol de 2004, s'ha fet una actualització del reglament de joc per clarificar-ne alguns aspectes.

Lliga Catalana

Tot i aquestes dificultats, ràpidament es posen en marxa les lligues territorials de Lleida i Tarragona. La lliga a Barcelona no comença fins a l'any 1994, i a les comarques de Girona es juga la competició oficial per primera vegada la temporada 2002/2003. La lliga territorial de la Marina Alta, formada per clubs de les comarques de la Selva i el Maresme es posa en marxa l'any 2005.

Aquestes lligues mantenen algunes diferències en els seus reglaments, com el nombre de jugadors per equip. A Lleida cada equip està format per vuit jugadors,

a Tarragona en són tres, mentre que a la Marina Alta, Girona i Barcelona els equips els formen cinc jugadors. Els equips tant poden ser masculins, femenins o mixtes.

Lliga Nacional – Divisió d'Honor

La temporada 2005/2006 es posa en marxa la que ha de ser la màxima categoria de la competició oficial de les bitlles catalanes i un signe de normalitat per aquest esport. Equips de tot Catalunya competeixen entre ells en una lliga regular, formant el grup de Divisió d'Honor.

Campionat de Catalunya de Clubs

L'any 1995 s'organitzà per primera vegada el Campionat de Catalunya de Clubs. Hi participaren els guanyadors de les tres lligues existents en aquells moments –amb equips de cinc jugadors– i el C.B. Benavent de Segrià en fou el primer campió. Des de llavors no ha deixat de disputar-se, encara que des de l'edició de 1997 hi participen el dos millors clubs de cada territorial. Girona s'hi afegí en l'edició del 2003.

A partir de l'any 2006, aquest campionat passa a convertir-se en la gran festa de final de temporada de les bitlles. Fins a 40 equips poden prendre-hi part, segons els resultats que hagin obtingut durant tot l'any en les diferents competicions

Campionat de Catalunya Individual

No és fins al 1999 que es posa en marxa el Campionat de Catalunya Individual de Bitlles Catalanes, on hi participen els millors jugadors i jugadores de les diferents lligues territorials.

A final de temporada, cada delegació territorial designa els seus representants entre els millors jugadors i jugadores de les corresponents lligues. La Federació estableix el nombre de jugadors en funció del nombre de llicències de cada delegació.

Copa Generalitat

Es tracta d'una competició per eliminatòries on hi poden participar tots els clubs de Catalunya. Després d'una inscripció prèvia i mitjançant un sorteig, els diferents equips s'enfronten en una eliminatòria al millor de dos partits. Qualsevol equip pot enfrontar-se a un altre de la resta del país.

Competició per a categories en edat escolar

La temporada 2006/2007 es posa en marxa una competició de caràcter individual, reservada a jugadors i jugadores de categories en edat escolar, és a dir, des de benjamins fins a juvenils (de 8 a 18 anys aproximadament)

Aquesta competició consta de dues trobades de caràcter territorial, organitzades per les diferents delegacions de la FCBB i un Campionat de Catalunya.

Altres competicions

Al marge de la competició oficial, s'organitzen infinitat de campionats en tota la geografia catalana, normalment amb l'excusa de la Festa Major de qualsevol localitat.

En aquests campionats hi prenen part jugadors federats i no federats, i cada organització fa una mica les seves pròpies normes, per tal d'adaptar-los a les seves necessitats. Alguna d'aquestes tirades populars ha arribat a reunir a més de 600 jugadors i jugadores.

Actualment en molts d'aquests campionats, la participació està regulada mitjançant la invitació del club organitzador.

Activitats de promoció

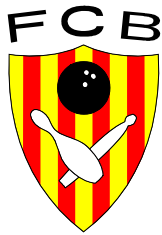
Des de la Federació Catalana de Bitlles i Bowling i des dels mateixos clubs de bitlles s'està duent a terme una important tasca de promoció i difusió de les bitlles catalanes.

Ara per ara es fan classes pràctiques en escoles i instituts, s'organitzen tirades populars de demostració i participació amb motiu de qualsevol festa o esdeveniment, en casals de gent gran o en associacions de lleure de tota mena. També s'ha publicat una petita revista que anomenem "el còmic de les bitlles catalanes", dirigida principalment al públic infantil, on s'explica breument la història d'aquest joc tradicional convertit avui en esport modern i el seu reglament.

A més, la presència d'un estand al Saló de la Infància ha servit per donar a conèixer a molts nois i noies com n'és d'engrescadora la pràctica del joc de les bitlles.

Una nena de sis anys jugant a bitlles a la Mostra d'Entitats d'Horta –Guinardó.

Federació Catalana de Bitlles i Bowling

Reglament de joc, aprovat a Cervera, el 17 de juliol de 2004

1. GENERALITATS

1.1 BITLLES CATALANES

És l'esport l'objectiu del qual és tombar cinc de les sis bitlles (anomenades també birles) plantades, mitjançant el llançament de tres bitllots (o birlots), per tal d'aconseguir la màxima puntuació.

1.2 FASES DEL JOC

1.2.1 Plantada de bitlles

Consisteix en la col·locació adequada de les sis bitlles sobre la zona assenyalada en el camp.

1.2.2 Llançament

És l'acció d'impulsar els bitllots vers les bitlles.

2. ESPECIFICACIONS TÈCNiques DEL MATERIAL

2.1 BITLLES

2.1.1 Naturalesa

Són cilindres de fusta d'alzina tornejada, més prim pel terç superior i amb una anella de ferro de reforç en la seva base.

La forma i mida de les bitlles segons gràfic.

2.1.2 Mides

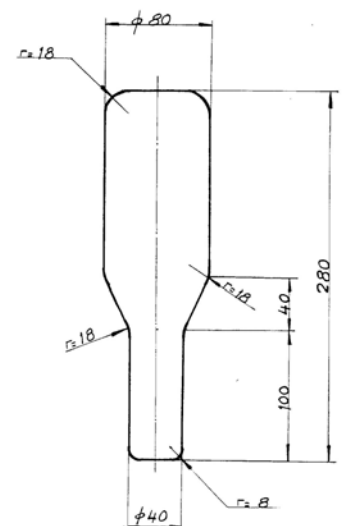
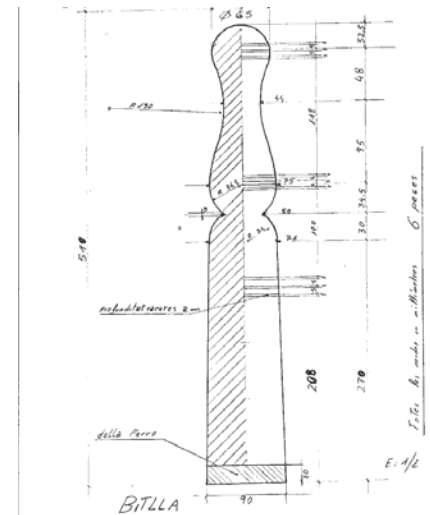
1- Alçada total	510 mm
2- Cap (diàmetre)	65 mm
3- Base (diàmetre)	90 mm

2.2 BITLLOTS

2.2.1 Naturalesa

Són cilindres de fusta d'alzina tornejada, més prim per l'empunyadura.

La forma i la mida dels bitllots segons gràfic.

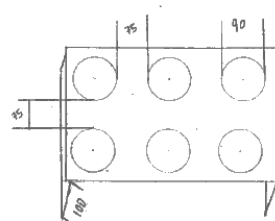
2.2.2 Mides

1 – longitud total	280 mm
2 – empunyadura	
longitud	100 mm
diàmetre	40 mm
3 – base	
longitud	140 mm
diàmetre màxim	80 mm
4 – “Transició”	40 mm

2.3 PLANTILLA

La plantilla tindrà les dimensions especificades en el gràfic, i una alçada de 10 cm.

Serà obligatòria la seva col·locació abans de cada tirada.

2.4 MARQUES

No és permès pintar les bitlles i els bitllets.

Les bitlles podran estar marcades amb el nom del club propietari, les inicials i/o segell del club, en el lateral inferior de la bitlla (màxim a 10 cm de la base).

Els bitllets també poden estar marcats en el lateral de la base.

Només està permès protegir el mànec dels bitllets amb cinta adhesiva.

2.5 HOMOLOGACIÓ DE MATERIAL

En les competicions oficials s'haurà d'emprar jocs de bitlles, bitllets i plantilles degudament homologats per la Federació Catalana de Bitlles i Bowling.

3. CAMP DE JOC

3.1. TERRENY

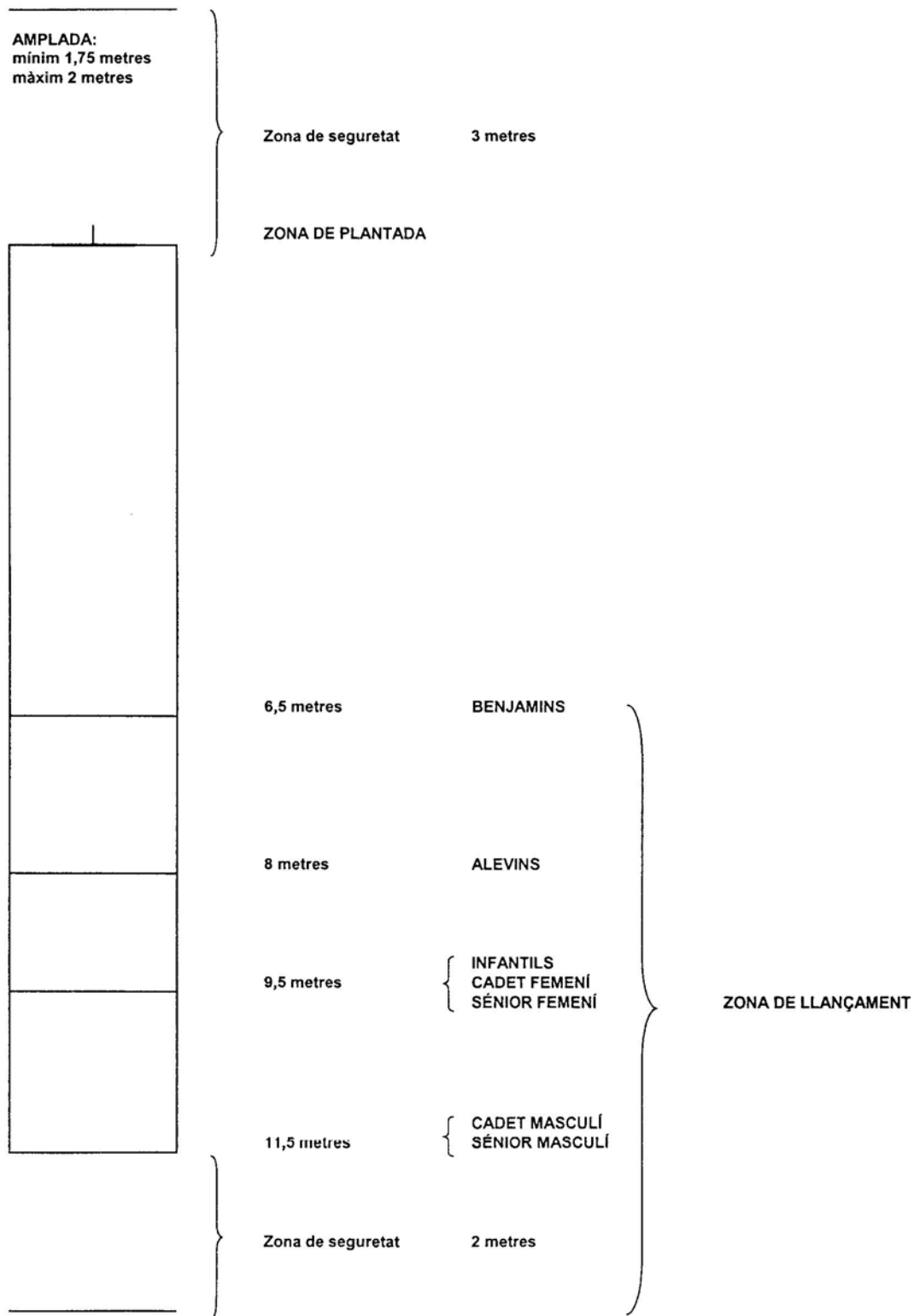
Serà pla, preferentment de terra compactada.

3.2 DIMENSIONS

Un camp de bitlles tindrà les següents dimensions:

longitud	1650 cm
amplada	mínima 175 màxima 200 cm

La longitud total inclou la zona de llançament (200 cm) i la superfície de plantada i zona de seguretat (300 cm), segons gràfic.

3.3 SENYALITZACIÓ

Segons gràfic.

Les línies longitudinals estaran marcades de tal manera que no destorbin l'actuació del jugador.

Les línies transversals estaran marcades de tal manera que no destorbin l'acció del jugador ni dels bitllets.

4. PLANTADA DE LES BITLLES

4.1 COL·LOCACIÓ

Les sis bitlles es plantaran centrades sobre l'amplada de la pista amb plantilles, en dues fileres de tres, la primera de les quals damunt la línia.

4.2 DISTÀNCIA ENTRE BITLLES

La distància entre la base de les bitlles serà de 75 mm

5. LLANÇAMENT

5.1 DISTÀNCIES DE LLANÇAMENT

1-	Cadets, juvenils i sèniors masculí	1150 cm
2-	Cadets, juvenils i sèniors femení	950 cm
3-	Infantils	950 cm
4-	Alevins	800 cm
5-	Benjamins	650 cm

En les competicions oficials sèniors, en cas de participació de jugadors infantils, alevins o benjamins, aquests tiraran des de 950 cm

5.2 ZONA DE LLANÇAMENT

Estarà delimitada per una línia transversal, a la distància de tir adequada a la competició, que assenyalarà la posició des d'on es poden llançar els bitllets.

5.3 POSICIÓ DE LLANÇAMENT

El jugador podrà adoptar la posició més adequada sense ultrapassar els límits d'amplada de la pista ni trepitjar la línia transversal. En cas de fer-ho, el jugador serà amonestat. La primera amonestació serà d'advertència i, a partir de la segona, se li restaran dos punts per cada infracció del total de punts de la partida.

6. REGLES DE JOC

6.1 SISTEMA DE JOC

Seran nou tirades per jugador dividides en tres rondes.

6.1.1 Competicions per equips

Es jugarà en equips de cinc jugadors

6.1.1.1 Lligues Territorials

En funció de les necessitats de cada Delegació es podrà variar el nombre de jugadors per equip.

6.2 TIRADA

Correspon al llançament dels tres bitllots l'un després de l'altre. Un jugador podrà portar a la pista en el moment d'iniciar la tirada un màxim de quatre bitllots i llançar els tres que més li convinguin.

Si es tomben cinc bitlles amb el primer o segon bitllet ja no cal llançar els restants.

En cas que un bitllet tombi alguna bitlla d'una altra pista, l'àrbitre col·locarà les bitlles com estaven. Si no fos possible, es tornaria a plantar i el jugador tornaria a llançar els tres bitllots.

Si un bitllet queda davant les bitlles d'un altre jugador, aquest parerà de jugar fins que l'àrbitre retiri el bitllet – sempre que el jugador ho demani – i després seguirà amb la resta de la tirada.

6.3 RONDA

Es el conjunt de tres tirades consecutives.

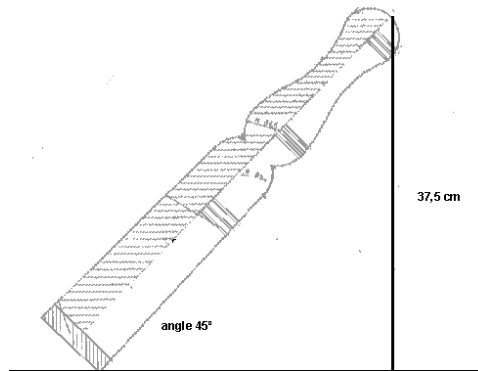
6.4 PUNTUACIÓ

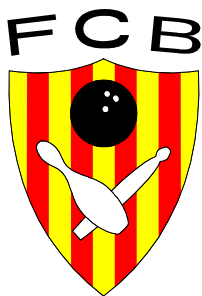
1- Cinc bitlles tombades	10 punts
2- Sis bitlles	6 punts
3- Quatre bitlles	4 punts
4- Tres bitlles	3 punts
5- Dues bitlles	2 punts
6- Una bitlla	1 punt
7- Cap bitlla	0 punts

6.5 BITLLA TOMBADA

Una bitlla es considerarà tombada quan l'angle d'inclinació respecte a l'horitzontal sigui inferior a 45° .

Per facilitar una decisió arbitral, es podrà mesurar la distància vertical entre el cap de la bitlla i el terra, la qual ha de ser inferior a 37,5 cm. Segons gràfic.

FEDERACIÓ CATALANA DE BITLLES I BOWLING

BITLLES CATALANES

Com s'hi juga?

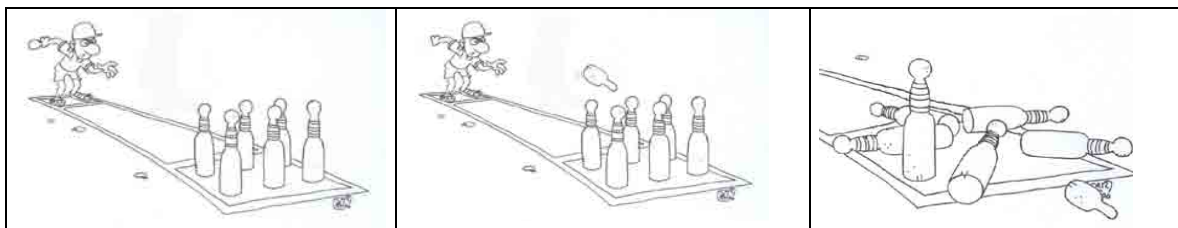
Cal un joc de sis bitlles i tres bitllots, i una esplanada de terra sorrenca.

L'objectiu del joc és tombar cinc de les sis bitlles mitjançant el llançament dels bitllots. En cada tirada tenim la possibilitat de llançar d'un a tres bitllots.

Les bitlles es planten en dues fileres de tres columnes. La distància entre bitlles és de 7,5 centímetres per la part més baixa.

Una partida consta de nou tirades per jugador, dividides en tres rondes de tres tirades cadascuna.

La distància de tir és de 11,5 metres per als homes i 9,5 per a les dones. Els més petits poden tirar de més a prop: 6,5 metres a partir de vuit anys, 8 metres a partir de deu anys i 9,5 a partir de dotze anys.

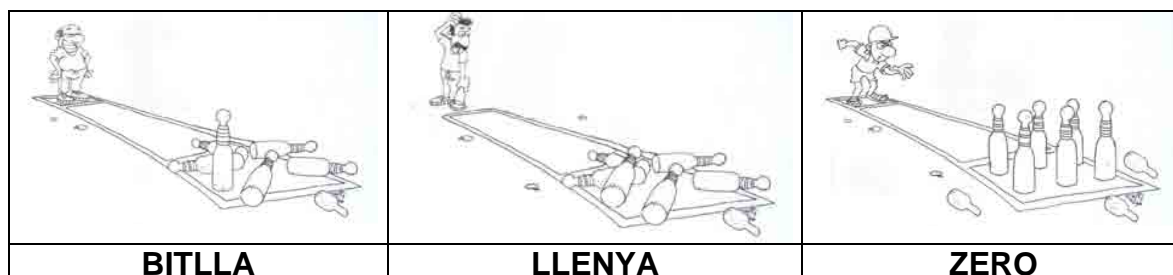

BITLLA !!!

Per tal de saber qui guanya la partida, les tirades es puntuen així:

Cap bitlla tombada	0 punts	Quatre bitlles tombades	4 punts
Una bitlla tombada	1 punt	Cinc bitlles tombades	10 punts BITLLA
Dues bitlles tombades	2 punts	Sis bitlles tombades	6 punts LLENYA
Tres bitlles tombades	3 punts		

En cas d'empat guanya el jugador que ha fet més bitlles. Si segueix l'empat, els jugadors afectats fan una ronda de tres tirades.

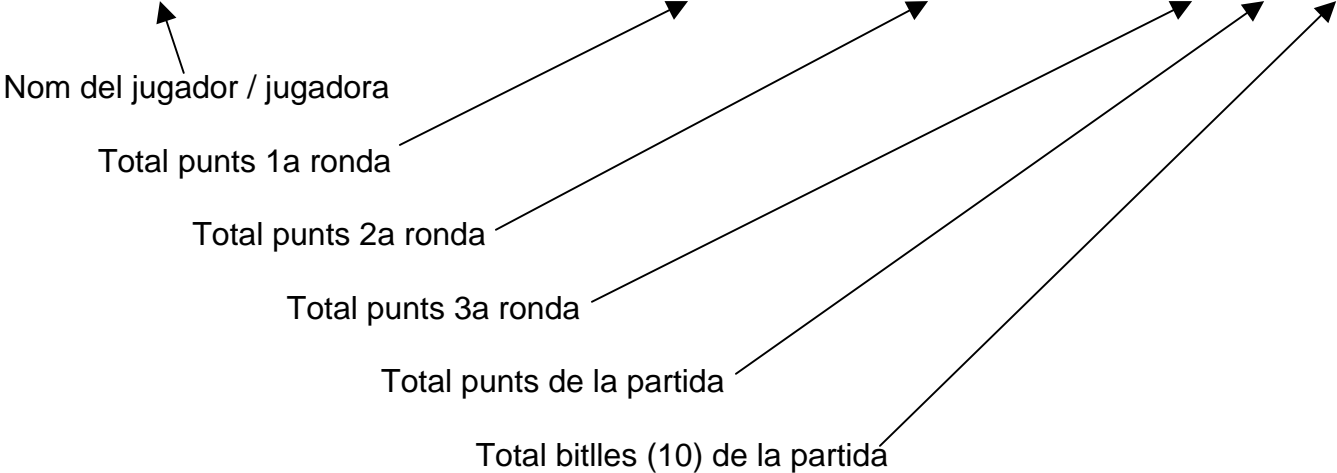
FULL D'ANOTACIÓ DE PUNTUACIONS

INDIVIDUAL

Data:	Campionat:														
JUGADORS/JUGADORES	1	2	3		4	5	6		7	8	9		T	B	

Exemple d'anotació d'una partida

JUGADORS/JUGADORES	1	2	3		4	5	6		7	8	9		T	B
JOAN	10	4	10	24	6	10	3	19	10	3	4	17	60	4

FULL D'ANOTACIÓ DE PUNTUACIONS

EQUIPS

EQUIP: Pista 1														
JUGADORS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	T	B			

EQUIP: Pista 2														
JUGADORS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	T	B			

EQUIP: Pista 3														
JUGADORS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	T	B			

Exemple d'anotació d'una partida per equips

EQUIP: Pista 4 Club de Bitlles														
JUGADORS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	T	B			
JOAN	10	10	2	22	3	6	10	19	10	4	6	20	61	4
JOSEP	3	6	3	12	10	4	6	20	2	10	4	16	48	2
PERE	10	10	10	30	4	10	4	18	3	10	10	23	71	6
MARIA	10	6	10	26	3	10	4	17	2	3	6	11	54	3
CLARA	6	4	10	20	10	10	10	30	4	10	10	24	74	6
			110				104				94	308	21	

Nom equip

Nom jugadors / jugadores

Total punts 1a ronda

Total punts 2a ronda

Total punts 3a ronda

Total punts de la partida

Total bitlles (10) de la partida